

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)
Географічний факультет
(назва інституту/факультету)

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Основи природокористування та
природно-господарської різноманітності
(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))
вибіркова
(вказати: обов'язкова/вибіркова)
Освітньо-професійна програма Географія
(назва програми)

Спеціальність 106 Географія
(вказати: код, назва)

Галузь знань 10. Природничі науки
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Факультет Географічний

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробник: Кілінська Клавдія Йосифівна, професор кафедри географії та менеджменту туризму, д. геогр. н.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача

[http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/02personnel&data\[6678\]\[caf_pers_id\]=2073&cmds\[6678\]=item](http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/02personnel&data[6678][caf_pers_id]=2073&cmds[6678]=item)

Контактний тел. 050 374 25 12

Е-mail: k.kilinska@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/enrol/index.php?id=4218>

Консультації за графіком консультацій викладачів на сайті:

<http://www.geotour.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/07navchproc>

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни „Основи природокористування та природно-господарської різноманітності” полягає у забезпеченні сучасними знаннями здобувачів вищої освіти ОНП «Географія» спеціальності 106 «Географія» третього освітнього рівня про процеси природокористування та природно-господарську різноманітність України. Відповідно до поставленої мети предмет розкриває теорію та методологію конструктивно-географічних досліджень, методику дослідження сучасних процесів природокористування та природно-господарської різноманітності. Знання основ конструктивно-географічного аналізу процесів природокористування та природно-господарської різноманітності дозволять здобувачу прослідкувати та проаналізувати закономірності територіальної організації природних умов, процесів господарювання, природно-господарського комплексоутворення у сучасному навколишньому природному середовищі.

Пререквізити. Ефективність засвоєння курсу підвищує попереднє вивчення таких навчальних дисциплін: «Фізична географія України», «Моделювання й прогнозування розвитку регіонів України», «Конструктивна географія», «Соціальна географія».

2. Програмні результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти ОНП «Географія» спеціальності 106 «Географія» третього освітнього рівня має набути таких **компетентностей**:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, пошуку та критичного аналізу інформації, презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою.

ЗК02. Здатність працювати у міжнародному контексті, розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності, обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою.

ЗК03. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, формувати системний науковий світогляд, професійну етику та загальний культурний кругозір.

СК 04. Здатність до наукової аргументації, володіння системним науковим світоглядом, застосовувати сучасні методи географічних та міждисциплінарних досліджень, інформаційні та комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій діяльності.

РН01. Застосовувати сучасні концептуальні знання географії, її окремих напрямків та суміжних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових досліджень та здійснення професійної діяльності.

РН03. Формулювати і перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників.

РН04. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з використанням сучасних підходів та методів у сфері географії, природокористування, регіонального розвитку, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику.

Програмні результати навчання:

РН05. Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмне забезпечення при проведенні наукових досліджень та в освітній діяльності.

РН 07. Розробляти і викладати навчальні дисципліни, дотичні до предметної області географії, обґрунтовано обирати та ефективно використовувати сучасні освітні технології, методи й засоби навчання у закладах вищої освіти та інших установах і організаціях, що здійснюють підготовку фахівців у сфері географії, природокористування та регіонального розвитку.

РН 09. Оцінювати регіональні географічні комплексні проблеми природокористування та пропонувати науково-обґрунтовані інструменти для їх розв'язання з огляду на інноваційні географічні методи та ГІС-технології

Здобувачі вищої освіти ОНП «Географія» спеціальності 106 «Географія» третього освітнього рівня також мають

знати:

- об'єкт, предмет і завдання конструктивно-географічного аналізу процесів природокористування та природно-господарської різноманітності;

- методи, принципи, функції та підходи дослідження процесів природокористування та природно-господарської різноманітності, сутність просторового аналізу;

- сучасні погляди на регіональні особливості геокомпонентної та господарської природно-господарської різноманітності;

- просторово-компонентні властивості процесів природокористування;

- методи оцінки екологічного стану за допомогою коефіцієнтів, що висвітлюють природно-господарську різноманітність;
- основи еколого-географічного аналізу сучасного природокористування в Україні;
- сучасну методiku прогнозування (зокрема метод автопрогнозу), особливо для визначення змінності господарських пріоритетів регіонів України;

уміти:

- використовувати класичні й новітні методи дослідження, зокрема а) загальнонаукові (ретроспективний, системний, структурний), б) дисциплінарні (аналіз літературних джерел, природних аналогій, картографічний, статистичний, польових фізико-географічних досліджень), в) міждисциплінарні (моделювання, математичного картографування, головних компонентів, автопрогноз), чітко орієнтуватися у сучасних предметних конструктивно-географічних напрямках дослідження процесів природокористування та природно-господарської різноманітності;
- сформулювати авторський погляд на природокористування та природно-господарську різноманітність, як інтегровану субстанцію, що сформована процесами господарювання;
- використовувати рейтингові оцінки (індексну, бальну, експертну) і комп'ютерні програми, зокрема *MATHEMATICA* (для розрахунків власних векторів дослідження), *STATISTICA* (для складання прогнозних моделей), *Microsoft Excel* (для розрахунків окремих властивостей геокомпонентної структури), *MATCAD* (для обчислення власних значень методу головних компонентів);
- використовувати матеріали Державного комітету статистики України, щорічників „Довкілля України”, фондові джерела Державного архіву України, нормативно-правові документи, вихідні дані управління статистики для створення оцінкових висновків про сучасну еколого-географічну ситуацію в Україні;
- застосовувати метод моделювання процесів природокористування та проводити оцінкові дослідження антропогенного навантаження.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни												
<i>Основи природокористування та природно-господарська різноманітність</i>												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						
			Кредитів	Годин	Змістовних модулів	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	Вид підсумкового контролю
Денна	2	4	3	90	2	10	20	-	-	60	-	іспит
Заочна	2	4	3	90	2	4	8	-	-	82	-	іспит

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	Інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Предмет, об’єкт і завдання курсу Основи природокористування та природно-господарської різноманітності											
Тема 1. Методологія та методика просторового аналізу природокористування предмет і завдання і методи вивчення дисципліни.	9	2	2	-	-	5	13	1	1	-	-	12
Тема 2. Природно-господарська різноманітність та її структура.	20	1	4	-	-	15	15	-	1	-	-	15

Тема 3. Природні процеси та явища – першоджерело природокористування.	19	2	4	-	-	15	17	1	1		-	15
Усього годин за 1 модуль	48	5	10	-	-	35	46	2	3	-	-	42
<i>Теми лекційних занять</i>	Змістовий модуль 2. Еколого-прогнозна оцінка природокористування та природно-господарської різноманітності											
Тема 4. Екологічна політика та екологічна ситуація. Методичні підходи до визначення екологічної ситуації території.	11	2	3	-	-	5	16	1	2			15
Тема 5. Природоохоронні території: вітчизняний та світовий досвід.	16	1	3	-	-	10	18	1	2			15
Основні засади прогнозу та прогнозування процесів природокористування. Оцінка та районізація.	15	2	4	-	-	10	10	-	1			10
Усього годин за 2 модуль	42	5	10	-	-	25	44	2	5			40
Усього годин	90	10	20	-	-	60	90	4	8			82

3.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Назва: Методичні підходи до вивчення питань сучасного природокористування Завдання: Охарактеризувати сучасні наукові дослідження природокористування та виявити наукові школи України. Результати: Характеристика напрямів діяльності наукових шкіл України.	4	5
2	Назва: Природно-господарська різноманітність. Основні поняття та структура. Завдання: Характеристика складові природно-господарської різноманітності. Результати: Опис сучасної природно-господарської різноманітності.	4	5
3	Назва: Природні та природно-господарські процеси та явища. Завдання: Скласти просторовий аналіз поширення сучасних природних і природно-господарських процесів в регіонах України. Результати: Конструктивна характеристика природних і природно-господарських процесів в регіонах України.	4	10
4	Назва: Екологічний стан, екологічна ситуація: основи зародження в Україні. Завдання: Сформувати періодизацію виникнення та функціонування екологічних процесів і явищ в Україні. Результати: Опис екологічних регіонів України.	4	10

5	Назва: Сучасні види прогнозування процесів природокористування: Прогнозна оцінка природно-господарської різноманітності. Завдання: Опис сучасних підходів і принципів прогнозу та прогнозування. Результати: Характеристика методу головних компонент та автопрогнозу.	4	10
Всього		20	40

3.4. Самостійна робота*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Природокористування. Раціональне і нераціональне.	6
2.	Природні умови – основа природно-господарської різноманітності.	6
3.	Сільськогосподарська різноманітність	6
4.	Лісогосподарська різноманітність.	6
5.	Водногосподарська різноманітність.	6
6.	Рекреаційно-туристична різноманітність.	6
7.	Поселенська різноманітність.	6
8.	Природоохоронна різноманітність.	6
9.	Прогнозування екологічного стану природно-господарської різноманітності України.	6
10.	Природно-господарське районування території Українських Карпат і Поділля.	6
Разом		60

*Питання, винесені на самостійне опрацювання, включені до тематичного і підсумкового тестового контролю.

4. Методи навчання

Під час викладання даної навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

- лекція, аналіз, пояснення, проблемна ситуація, консультація;
- лекції-семінари;
- практичні заняття;
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (Moodle, Google Meet);
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

5. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, які варто визначати за допомогою числової (відсоткової) шкали оцінювання знань і трансформувати в оцінку використовуваної рейтингової шкали у кількості балів, що виділяються для кожного запланованого результату навчання навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту	
90-100	A	відмінно	
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

6. Засоби оцінювання

Основними засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є контрольні роботи, стандартизовані тести, реферати.

7. Форми поточного і підсумкового контролю та оцінювання

Форми поточного контролю:

- усна (відповідь здобувача по теорії щодо виконання практичних завдань);
- захист і презентації результатів виконаних практичних завдань;
- письмова (тестування);

Форма підсумкового контролю: іспит (тестування).

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять і має на меті перевірку знань здобувачів вищої освіти з окремих тем шляхом виконання конкретних завдань (наскрізні проєкти; індивідуальні та командні проєкти; презентації). Кількість передбачених балів за різні види робіт також зазначені у силабусі та в системі дистанційного навчання Moodle, куди здобувачі вищої освіти ОНП «Географія» спеціальності 106 «Географія» третього освітнього рівня можуть завантажувати роботи, і де здійснюється тестовий контроль. Результати оголошуються під час занять та/або виставляються в Moodle. Самостійна робота враховується при складанні поточних і підсумкових тестів та усних відповідях на семінарах, під час захистів практичних робіт.

Тестові завдання (або перелік запитань) розроблені до кожної теми (змістового модуля). Підсумкові тести та білети (іспит) покликані перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу, здатності осмислити і відтворити зміст даної частини дисципліни.

Визнання результатів здобутих шляхом неформальної освіти:

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №10 від 28 жовтня 2019 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами *неформальної освіти*:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;
- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Prometheus (<https://prometheus.org.ua>) та інших фахових платформах, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти ОНП «Географія» спеціальності 106 «Географія» третього освітнього рівня

Поточне тестування та практична робота			Підсумковий тест (теор.)	Сума
Модуль №1		Модуль №2		
Теоретичний	Практичний	Практичний		
15	15	30	40	100

8. Література

Основна література

1. *Кілінська К.* Дефініції прогнозування природно-господарських комплексів та деякі концептуальні положення // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, «Рута», 2002. – Вип. 158. – С. 3–8.
2. *Кілінська К.* Еколого-прогнозна оцінка природно-господарської різноманітності Карпато-Подільського регіону України. – Монографія. Чернівці. – „Рута”. – 2007. – 496с.
3. *Кілінська К.Й.* Еколого-прогнозна оцінка як суспільно-сутнісна складова аналізу процесів зміни навколишнього середовища // Фізична географія і геоморфологія. Міжвідомчий науковий збірник. К.: Видавництво географічної літератури “Обрії”. – 2005. – Випуск 48. – С. 49–55.
4. *Кілінська К.* Історія становлення природничого прогнозування зміни навколишнього осередку // Наукові записки. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія, Випуск 6. 2003. - С.5-10.
5. *Кілінська К.* Основи географічного прогнозування. – Чернівці: Навч. метод. посібник. Вид-во «Рута», 2003. – 60 с.
6. *Кілінська К.* Природокористування та природно-господарська різноманітність. Теоретико-методичні підходи. - Монографія. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018. – 304 с.
7. *Кілінська К.* Теоретико-методологічні засади еколого-прогносної оцінки рекреаційної різноманітності. // Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні. Монографія. Чернівецький національний університет. 2010. С. 9-24.

Допоміжна

1. *Кілінська К., Смик О.* Геоекологічна експертиза у рекреаційно-туристичному природокористуванні // Навчально-методичний посібник - Чернівці - Вид-во Черн. нац. унів-ту імені Ю. Федьковича. – 2021. - 270 с.
2. *Кілінська К.* Рекреаційно-туристичне природокористування. Навчально-методичний посібник / К. Кілінська // Навчально-методичний посібник. Чернівці - Вид-во Черн. нац. унів-ту імені Ю. Федьковича. - 2021. - 320 с.
3. *Кілінська К., Костащук В.* Мінерально-сировинні ресурси Чернівецької області та їх використання у рекреаційно-туристичній сфері. Монографія. Чернівці. Вид-во Черн. нац. унів. 2020. – 207 с.
4. *Петлін В.М.* Конструктивне ландшафтознавство. - Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006 а. - 357 с.